

Izpoved Hinka Nučiča iz leta 1924

Konec aprila 1924 je odposlal *Ciril Debevec*, takrat še mlad publicist in izredno oster polemik, pismo z nekaterimi vprašanji nekdanjemu igralcu, režiserju in ravnatelju ljubljanske Drame, takratnemu članu Narodnega gledališča v Zagrebu, *Hinku Nučiču*. Pismo je bilo odposlano v času, ko je bilo med člani ljubljanskega igralskega zbora še mnogo tujcev in ko se je znova odpiralo vprašanje združitve Drame in Opere v eni hiši. Mlade kulturne delavce so ta vprašanja živo vznemirjala in kot je mogoče razbrati iz Nučičevega odgovora, je povpraševal Debevec v svojem pismu prav to: kaj misli nekdanji prvi ravnatelj ljubljanske Drame, ki je v letu 1919 »zasedel« nekdanjo nemško kulturno trdnjavo v Gradišču, o tem, da bi zdaj delo v tej hiši spet opustili; kakšni so bili Nučičevi vzroki za to, da je ponovno zapustil svoje rojstno mesto, in kakšne bi bile možnosti za vrnitev; ali ga je kdo povabil vsaj na gostovanje in ali si takega obiska v ljubljanskem gledališču želi? Pismo, ki ga je odposlal Hinko Nučič Cirilu Debevcu deset dni zatem, je veliko več kot odgovor na zastavljena vprašanja: lahko ga upravičeno imenujemo *izpoved*. Zato ga objavljamo kot zanimivo in dragoceno pričevanje o razmerah v slovenskem gledališču tistega časa.

Zagreb, 8./V. 1924.

Velecenjeni gospod!

Vaše drago pismo z dné 29./IV. t. l. sem sprejel ali nisem Vam utegnil takoj odgovoriti. Imel sem do danes toliko dela, bil sem tako preobložen z režijo, dram. šolo in nastopi, da pri najboljši volji nisem mogel ukrasti toliko prostega časa, da Vam pošteno odgovorim na Vaše zanimivo in iskreno pismo, ki me je nanovo prepričalo, da me moj rojstni kraj »Ljubljana«, ni še docela pozabil. — Dragi neznanec! Vi pišete, da ste v 6 mesecih dognali popolno nezmožnost sedanje uprave za slov. gled. vodstvo. (V prvi vrsti mislite seveda d r a m o.) Da to vodstvo očitno podpira tujce, ki sploh ne znajo slovenski, da domače moči zapostavlja, da se ne zanima za naš slov. naraščaj i. t. d. Dragi neznanec! Iz teh Vaših vrstic je razvidno, da Vam je na srcu slov. drama, da ljubite teater in da imate zdravo pojmovanje o teatru kot umetniškem zavodu. — Dovolite mi, da posežem nekaj let nazaj, ki Vam podajo pravo ilustracijo naših (slov.) gled. razmer. Pred petindvajsetimi leti, ko sem 17-letni dečko začel igralsko karijero na odru Slov. Dežel. gledališča v Ljubjani, so bile

razmere na las slične današnjim. Domačini so morali v svet, a za slov. oder so bili angažovani tujci, dasi naši bratje, ki pa niso nikoli preje ni sanjali o slovenščini, a preko noči so jo morali govoriti na odru slov. gledališča. Tedanja vodstva so naravnost favorizirala tuje igralske moči, a domače podcenjevala. Meni so se hitro odprle oči, ko sem videl odhajati slov. moči. Nekateri naši umetniki so odšli na druge odre: Borštnik, Borštnikova, potem Polakova i. t. d. Za vedno so se izneverili slov. odru: Urbančič-Podgrajski, Orehek, Kranjec, Perdan, Lovšin in drugi, ki so mnogo, mnogo obetali. Pokojni naš nepozabni umetnik Verovšek, moj prvi učitelj, ki je tudi mene privabil na slov. oder, je imel mnogo volje, da z domačini popolni dramski ansambl. Ali ni imel sreče. Tuji režiserji so bili močnejši, čeprav ne v sposobnostih, pač pa v zakulisnih intrigah — in Verovšek je v par letih popustil. Prišlo je tako daleč, da so vodstva tekom let angažovala tuje moči celo za epizodne vloge. Slovenci smo bili mnogo let zelo skromno zastopani v drami, šele ko sem se jaz povzpел nad sredino, ko sem prišel do moči kot režiser in učitelj Dram. šole, šele tedaj se je začel udeleževati moj načrt »Slov. drama mora biti resnično slovenska, ne samo zunanje, nego tudi notranje«. Odgovil sem bil lepo število slov. igralcev in igralk: G. g. Peček, Grom, Železnik, Drenovec, Plut, Ločnik (ki je prerano umrl) i. t. d. in dame: Rakarjeva, Gorjupova in druge, ki so bili vsi moji učenci. Dalje sem postavil na vidno mesto talentovane odlične slov. moči, ki so bile zapostavljene pred tujimi kakor npr.: Bukšekova, Juvanova, Povhè, Bukšek, Molek, (ki je umrl v vojski) i. t. d. Leta 1910., ko se nam je pridružil še g. M. Skrbinšek, bilo je naše dramsko osobje — do malega — že resnično slovensko. Poleg navedenih bili so takrat aktivni in v najlepši formi: Verovšek, Danilo in Danilova. Vera Danilova je tudi že vzbujala opravičene nade. Bil je slovenski ansambl — seveda ne popoln — vendar uvaževanja vreden. Toda nesrečne finančialne krize, ki so bile na dnevnem redu »Dram. društva«, neprestane grožnje, da se gledališče nekega lepega dne zaprè, so odgnale tudi mene iz domovine. Leta 1912. začetkom maja (sezona je končala 1. aprila) še nismo vedeli, ali bomo angaževani ali ne, ali bo še slov. gledališče delovalo ali ostane v bodoče zaprto. Bojazen za ekzistenco, mračna perspektiva v bodočnost, ki mi je grozila le z beraško malho — sklenil sem v duši, da grem v Zagreb na stalno, veliko in uvaženo gledališče, ki mi nudi dosmrtno pokojnino. Tako sem tudi storil. Osmega maja 1912. sem podpisal pogodbo v Zagrebu, kjer sem uspešno deloval do konca sezone 1918. — Na mnogobrojna pisma g. Fr. Govekarja, ki je po preteku štirih let, — od 1914.—1918. je bila Ljubljana brez slov. gledališča — osnoval »Gled. konzorcij«, sem zapustil Zagreb v nadi, da bo sedaj bolje. Obljubljali so mi »zlate gradove«. Iz raznih krajev sem zbobnal vse slovenske dramske moči, ki so bile na razpolago in ki so bile pripravljene, da delujejo pod mojim vodstvom. Dovedel sem v Ljubljano dotlej neznanu slovensko igralko go. Šaričev o, ki je živela na Dunaju. Odkril sem talentiranega g. Gregorina, ki se je razvil v porabnega igralci. Vse je bilo v redu. Slov. dramo sem nanovo oživel. Še več. 4./II. 1919. sem otvoril — (prejšnje nemško gledališče) — »Dramo« s »Tugomerom«. — Dogodek, ki se ne pozabi. — A takoj na to, ko so se vsi gledališki, tehniški in umetniški posli razvijali docela normalno in uspešno, poslal mi je Gled. konzorcij menda v zahvalo na vrat g. P. Golia, — ki naj bi bil sicer »dramaturg«, — z zahtevo, da mu izročim vse ravnateljske posle, ki sem jih od 1./VIII. 1918.—1./III. 1919. sam vodil. Zoperstavil sem se tej nameri, kajti moja triletna pogodba s konzorcijem je bila jasno precizirana, da sem jaz ves ta čas vodja drame. No, kljub temu me je konzorcij izdal in s tem sam prekršil mojo pogodbo. Ko sem dejal, da sem sklenil

Hinko Nučič

Ciril Debevec

zopet zapustiti Ljubljano vsled takega postopanja z menoj, odgovoril mi je takrat g. Golia: »Pa pojdite, bomo pa Rusa dobili mesto vas«. — — Jaz sem vodil tri funkcije: ravnatelja drame, prvega režiserja in prvega igralca, pa sem imel mesečne gaže 1000 kron, g. Marek, operetni komik in režiser je imel pa 1500 kron. Tudi tu se je poznalo razmerje med tujcem in domačinom. — Torej se ne čudite današnjim razmeram, dragi gospod Debevec, bilo je vedno enako. Austrija je iz nas napravila hlapčevske duše, ki smo se vedno in vsakemu klanjali, samo da je bil tujec. — Odšel sem 1./VII. 1919. v Maribor, ustanovil in osnoval sem novo »Slov. gledališče«, ki sem ga vodil dve leti, do 1./VII. 1921. Radi premale drž. subvencije odrekel sem se časti upravnika in odšel sem zopet na svoje staro mesto v Zagreb. Tudi v Mariboru sem odgojil nekaj talentov, ki še danes delujejo v Mariboru: dame — Kraljeva in Petkova, g. Janko je sedaj vodja slov. gledališča v Celju, a Vika Podgorska, bivša članica maribor. gledališča je danes ponos zagrebške drame, ki je nedavno na gostovanju v Beogradu žela prave triumfe. Vsi omenjeni so učenci moje dram. šole v Mariboru — leta 1919. — Morda ni bilo umestno, da sem Vam naštel vse te podrobnosti, toda opozoriti sem Vas hotel, cenj. gospod na ta dejstva, ki jasno pričajo svetu, da je slov. drama cvetela že davno preje, ne pa da je šele od leta 1920. začela živeti, kakor trdijo najnovejši gledališki entuzijasti. — Glede vesti, da namestavajo letos preseliti slov. dramo zopet v dosedanje operno poslopje, ter jo združiti z opero — radi pomanjkanja denarja kakor nekdanj, izjavljam: »Zatvoritev slov. Drame bi bil kulturnen škandal. Kdo bo odgovarjal za nedogledno narodno sramoto? Ali hočejo merodajni krogi v naši svobodni državi posnemati avstrijske geste in

tegniti in ohraniti slov. gledališču tako
odličnih moči kot so dame. Boštunčeva,
Daničeva in gospodje Šovhe, Šelernik i. t. d.
najbrže ne bi ^{rešno} poskušala pridobiti mene.

Oprostite mojemu dolgemu pojasnilu.
Morda vam bodo ti podatki pokazali
pravo sliko.

Z odličnim spoštovanjem

Franko Nučič

redatelj Narodnog karalita
- Zagreb.

P. S. V ta slučaj ako se Vas ikada piše v kakem
listu, prosim Vas, obvestite me o tem.
Ne verjamem pa, da bi se bilo nadejati uspeha.
H. N.

iz Drame napraviti »Kino«? — Ali ni bilo dovolj sramote od leta 1914. do 1918.? — Pridružujem se v celoti izjavi režiserskega kolegija ljubljanske drame v tem pogledu z dodatkom: Zagreb v hrepenenju da dobi čimpreje lastno dramsko gledališče ki je že dozidano, pač pa na žalost še ni urejeno vsled pomanjkanja denarja, je za silo odprl v Streljani novo gledališče, a Ljubljana, ki že ima udobno urejeno dramsko gledališče, naj ga zapre?! — To se ne sme zgoditi! Merodajni faktorji naj premislijo, s kakimi težavami, s kakim nadčloveškim naporom smo 4./II. 1919 otvorili Slov. Dramo. Mislijo naj na vse one solze radosnice, ki so tekle po licih navdušenega občestva, ki po prvi predstavi ‚Tugomera‘ skoro ni hotelo zapustiti svojega hrama umetnosti. A danes? — Sramota je — samo pomisliti na zatvoritev Drame, a ne retirirati to vprašanje javno po časopisju.

Kar se pa tiče mojega gostovanja v Ljubljani, Vam povem, da me uprava doslej še ni nikdar povabila na gostovanje, pač pa sem se jaz lani sam ponudil, da bi gostoval v 2—3 ulogah. G. Hubad mi je odgovoril, da ni mogoče i. t. d. O Božiču 1923. l. sem bil slučajno v Ljubljani v gledališču pa sem omenil v razgovoru z upravo, da slavim letos svojo 25 letnico. Dodal sem, da bi bilo umestno, ako bi o tej priliki gostoval in slavil tudi v Ljubljani, kajti sem deloval na ljublj. odru dolgih 13 let a dve leti v Mariboru. — Uprava je bila sporazumna z mojim predlogom, — toda stvar se je zasukala. Radi nepričakovanih ovir bom slavil svoj jubilej v Zagrebu šele v bodoči sezoni, pa radi tega — menda — odpade tudi dogovorjeno gostovanje v Ljubljani. Tudi meni je žal, da se ne vrši, pa kaj hočemo, Vaša uprava molči, jaz pa tudi. A na vprašanje, če me je uprava sploh kdaj prosila, da sprejemem v Ljubljani mesto, ki mi gre, — izjavljam, da zadnja tri leta nisem dobil nikakega službenega vabila. G. namestnik ravnatelja mi je kot prijatelj stavil vprašanje: »če bi se vrnil«. Odgovoril sem mu, da me Ljubljana najbrže ne bi mogla plačati, kajti ljublj. plače so mnogo manje od zagrebških a k temu sem še poleg tega nastavljen kot profesor na Dram. šoli. — G. namestnik ravnatelja mi je rekel, da toliko Ljubljana ne bi mogla plačati, da bi se pač moral zadovoljiti z manjšo plačo i. t. d. To je bilo vse. —

Skoro bi rekel, da ne verujem, da bi se to moglo sedaj uresničiti, kajti uprava, ki ni znala pritegniti in ohraniti slov. gledališču tako odličnih moči kot so dame: Borštnikova, Danilova in gospodje Povhe, Železnik i. t. d. najbrže ne bo resno poizkušala pridobiti mene. Oprostite mojemu dolgemu pojasnilu. Morda Vam bodo ti podatki pokazali pravo sliko.

Z odličnim spoštovanjem

Hinko Nučič,
redatelj Narodnog kazališta
u Zagrebu.

P. s. Za slučaj ako se Vaš izpad priobči v kakem listu, prosim Vas, obvestite me o tem. Ne verujem pa, da bi se bilo nadejati uspeha.

H. N.

Confession de Hinko Nučič

En avril 1935, Ciril Debevec, qui n'était pas encore metteur en scène au théâtre Drama de Ljubljana, adressa une lettre à l'ancien acteur, metteur en scène et directeur du théâtre de Ljubljana dans laquelle il lui posa plusieurs questions. Hinko Nučič (1882—1970), alors membre du Théâtre national de Zagreb, lui répondit par une longue lettre que nous pourrions nommer Confession d'un artiste slovène ayant passé la plus grande partie de sa vie en dehors de la Slovénie. Il donne les raisons qui lui firent quitter Ljubljana et rester fidèle à Zagreb jusqu'à sa mort.